

Nr 177

Av herr von Friesen, angående konstitutionsutskottets dechargegranskning.

(Lika lydande med motion nr 247 i Första kammaren)

De regler som gäller för konstitutionsutskottets granskning av regeringens åtgärder är praktiskt taget oförändrade sedan 1809. Detta har i praktiken vållat olägenheter. Väl är det sant att praxis beträffande dechargegranskningen anpassats efter förändrade tidsförhållanden, men det måste betraktas som otillfredsställande att ordalydelsen i gällande paragrafer är sådan att den i många fall ej kan utgöra grundval för den kritik utskottet vill rikta antingen mot enskilda statsråd eller mot gällande administrativ praxis.

I utlåtande nr 24: 1952 hemställde också konstitutionsutskottet till riksdagen att denna i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte föranstalta om en förut-sättningslös utredning av frågan om en revision av reglerna rörande statsrådets konstitutionella ansvarighet och för riksdagen framlägga de förslag vartill utredningen kan föranleda. Denna hemställan bifölls.

Sedermera har författningsutredningen tagit upp dessa spörsmål och även framkommit med egna förslag. I SOU 1963: 16 Författningsutredningen: VI Del 1 Lagförslag framhåller utredningen å s. 42:

Granskning och tillsyn (9 kap.). I kapitlet behandlas de olika slag av kontroll som riksdagen äger utöva beträffande rikets styrelse och förvaltning.

De första paragraferna avser den kontroll rörande statsrådets verksamhet, som i första hand ankommer på *konstitutionsutskottet*. Enligt utredningens förslag skall konstitutionsutskottets granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning normalt avse en redovisning av administrativ praxis. Denna granskningsverksamhet — närmast motsvarande det nu i praxis använda institutet med omförmälan eller tillkännagivande — avses ersätta det nuvarande dechargeförfarandet. Redovisning av granskningens resultat skall regelmässigt avgivas en gång varje år. Eftersom i denna redovisning icke skall upptagas sådana anmärkningar mot statsråd, där ett ansvarsutkrävande skall ifrågakomma, har några regler angående ansvarsfrihet eller preskriptionstid i fråga om de ärenden som avhandlas i betänkandet icke ansetts erforderliga.

Vad den s. k. juridiska statsrådsansvarigheten beträffar föreslår utredningen att gällande formella bestämmelser på detta område i princip bibe-

hålles oförändrade. De materiella reglerna angående statsrådets juridiska ansvar behöver däremot reformeras. Bestämmelserna i nu gällande ansvarighetslag är starkt föråldrade och ur olika synpunkter otillfredsställande. Reglerna på detta område har i förslaget ändrats på det sättet, att brott begånget av statsråd i tjänsten i princip bedömes på samma sätt som ämbetsbrott, begånget av annan tjänsteman. Brottsbalkens allmänna stadganden om ämbetsbrott skall således avse även statsråd. Från denna princip har dock det väsentliga undantaget gjorts att ämbetsbrott av statsråd för att kunna föranleda riksrättsåtal skall innefatta ett så grovt åsidosättande av vederbörandes tjänsteplikt att för brottet jämlikt lag kan dömas till avsättning. Detta innebär bl. a. att tjänstefel skall föranleda riksrättsåtal endast om felet är att anse som grovt. Utredningens förslag förutsätter att den särskilda ansvarighetslagen för statsrådets ledamöter upphäves.

I de fall statsråd åsidosatt sin tjänsteplikt utan att förutsättningar för riksrättsåtal är för handen, skall konstitutionsutskottet göra särskild anmälan därom till riksdagen. Utredningens förslag innebär i denna del att sådan särskild anmälan skall förekomma endast i de fall, då utskottet klart vill markera sin uppfattning om det påtalade förhållandets allvarliga beskaffenhet och det personliga ansvar som vederbörande statsråd ådragit sig. Anmärkningar av detta slag behöver givetvis icke grunda sig på ett politiskt bedömande men politiska konsekvenser för vederbörande statsråd skall ligga inom det möjligas gräns. Syftet är alltså att skilja ut det egentliga ansvarsutkrävandet av mer eller mindre politisk karaktär från den normala granskningen av administrativ praxis.

I utredningens lagförslag återfinnes reglerna om granskning och tillsyn i 9 kap. som innehåller 8:e paragrafen, till vilken text hänvisas.

De förslag som författningsutredningen framlagt synes i huvudsak godtagbara. Med anledning härav föreslås,

att riksdagen måtte i huvudsak antaga de regler för konstitutionsutskottets dechargegranskning som föreslagits av författningsutredningen, samt

att åt konstitutionsutskottet måtte uppdragas att utarbeta erforderlig lagtext.

Stockholm den 23 januari 1964

Bertil von Friesen